

“We rouwden om een kind dat we niet hadden verloren”

We spreken Stijn Devillé terwijl de technische ploeg de laatste hand aan de regenprinter voor *Gesprek met de regen* legt. Stijn is directeur, regisseur en auteur bij stadstheater Het nieuwstedelijk. Al is hij vooral bekend als maker van politieke thrillers als *Hitler is dood*, de trilogie *Hebzucht*, *Angst*, *Hoop* en *Groupe Diane*. Met *Gesprek met de regen* treedt hij uit zijn comfortzone, en gaat hij de confrontatie met een bijna-dood-ervaring met zijn eigen kind aan.

In *Gesprek met de regen* vertel je voor de eerste keer een erg persoonlijk verhaal. Zelf vond je ooit je dochter bewusteloos onderaan de trap. Je andere werk wordt meestal als politiek of maatschappelijk bewust bestempeld. Waarom wou je dit verhaal vertellen?

STIJN: «Voor de eerste keer is een heel concrete gebeurtenis uit mijn eigen leven inderdaad de aanleiding. Ik vind het niet zo geweldig interessant om over mezelf te vertellen. Ik denk dat ik maar een heel gewoon leven heb. *(lacht)*»

«Toen dit acht jaar geleden gebeurde, had ik helemaal niet het idee om erover te schrijven. Al is dat op het moment zelf heel even door mijn hoofd gegaan. Ik vond dat een heel vieze, verwarrende gedachte, en dat zit ook in de voorstelling. Misschien heb ik mijzelf daarom gecensureerd.»

«Lena *(Stijns dochter, red.)* kwam er met een dag en een nacht in het ziekenhuis vanaf. Maar op Els *(Theunis, Stijns echtgenote en dramaturg van Het nieuwstedelijk, red.)* en mij had de val een hele grote impact. Normaal ben je opgelucht als je er met de schrik van af komt. Maar dat gevoel van opluchting kwam niet.»

Jullie rouwden om een kind dat jullie niet hadden verloren.
STIJN: «Zes maanden hebben wij een soort rouwproces beleefd. Heel bizar. Je durft er niet over te spreken, want het lijkt ongepast. Alsof je ermee koketteert.»

«We waren op een nulpunt beland. Afgestompt. Niets raakte mij nog, tot ik bericht in de we-

tenschapsbijlage van *De Standaard* over de oerknal las. In mijn herinnering is die periode toen afgesloten.»

«Sindsdien heb ik nog meer respect voor de veerkracht van mensen die hun kind verloren, en voor hoe ze het leven opnieuw durven aangaan.»

Mensen zijn veerkrachtiger dan we vermoeden.

STIJN: «Ja, en die veerkracht strekt vaak tot eer aan de overledene. Ze gaan niet lekker voort leven alsof er niets gebeurd is. Psychologen spreken minder en minder over rouwverwerking, want eigenlijk verwerk je dat nooit. Het verdriet blijft. Een getuige zei mij: “Het verdriet blijft even groot, maar je leven groeit er omheen.” Bij een boom zie je dat ook. Die groeit rond zijn verwonding verder. Dat vind ik een heel schone metafoer.»

«Zo wordt het een katalysator voor de rest van je leven. Die gewaarwording wilde ik delen, en daardoor overstijgt het ook mijn eigen anekdotiek.»

Daarom wil je dit verhaal nu vertellen.

STIJN: «Ja, en het vroeg ook tijd om alles te verwerken. Lena is ook oud genoeg. Zij kijkt er een beetje met verwondering naar, want heeft er nauwelijks herinneringen aan. Wij vonden haar bewusteloos onderaan de trap, zonder ademhaling of hartslag, en hebben haar gereanimeerd. Zij herinnert zich hoe ze uitgleed, maar daarna niets meer. Alleen dat ze wakker werd in het ziekenhuis.»

«Lena heeft de tekst als eerste gelezen. Buiten Els, maar die was er

al van in het begin bij betrokken.»

Naar eigen zeggen dacht je heel lelijke gedachten toen jullie Lena vonden. Zo zag je er een fractie van een seconde een artistiek nut in. Wat spookte nog door je hoofd?

STIJN: «Dat artistiek nut was nog het minste. In de voorstelling zal je een aantal van die gedachten ontdekken, als je gaat kijken. Wat ik zelf het moeilijkste vond en wat niet in de voorstelling zit omdat het plotmatig niet kon, is dat je het stervende kind afweegt tegen je andere kinderen.»

Je legt jezelf een Sophie’s Choice op.

STIJN: «Op een gekke manier doe je dat inderdaad. Lena heeft het heftigste karakter van al onze kinderen. Ze is uitbundig en ex-pressief, zowel in positieve als in negatieve zin. Een serieus pak-kie-an. Zij is de rebel van onze kinderen, en we hebben al vaak op mekaar gevloekt. *(lacht)* Op zo’n moment denk je: “Ik ben nog niet klaar met jou, zo gaan we niet uit elkaar.” Sowiesso kan ik niet met ruzie gaan slapen, als ik ruzie heb met mijn vrouw of mijn kinderen. Zij mocht ons ook niet verlaten voor onze relatie harmonieus was. Dus maakte ik mij plots de rare, heel ontwrichtende, *Sophie’s Choice*-achtige bedenking: “Dan nog liever één van mijn andere kinderen.”»

Nikki, gespeeld door Sara Vertongen, vlucht in de voorstelling in haar werk. Herken je dat in je eigen situatie of in je omgeving?

STIJN: «Niet bij onszelf, maar het is een klassiek coping mecha-

nisme. Je hebt twee rouwstijlen. De eerste kennen we het best en is het meest aanvaard. Veel verdriet, veel huilen, niets kunnen of willen doen. De tweede is instrumenteler. Je wil iets doen en je leven weer in handen nemen. Door een fonds of een vzw op te richten probeer je een zin te geven aan het overlijden. Dat doet Nikki in de voorstelling.»

«Vaak wordt die eerste intuïtieve rouwstijl als vrouwelijk bestempeld, en de instrumentele stijl als mannelijk. Dat wilde ik omdraaien. Zij is de carrièrevrouw, de rationele geest.»

“Rouwende ouder” wordt ook je identiteit. Nikki en haar man Adam vluchten naar Singapore, deels omdat ze zich bekeken voelen.

STIJN: «Plots wordt je daartoe gereduceerd. Heel veel getuigen bespreken twee fenomenen. Je omgeving - grootouders, tantes, nonkels, vrienden - lijdt mee, en heeft de nood om haar verdriet met jou te delen. Je voelt je er plots verantwoordelijk voor. Jij moet hen troosten.»

«Andere mensen weten niet goed hoe ze met je verdriet moeten omgaan, dus mijden ze je. “Als we naar Nikki en Adam gaan, gaat het weer over dat kind. En zelfs als we erover zwijgen, is het een elephant in the room.” Juist wanneer je nood hebt aan contact. In *Vuur (de voorstelling van Het nieuwstedelijk over de internaatbrand in Berkenbos, red.)* zat dat ook al: als je al veertig keer je verhaal gedaan hebt, wie luistert dan nog?»

«Ik herken dat heel hard bij mezelf. Een zeer goeie kennis van mij is enkele jaren geleden aan kanker overleden. Na de diagno-

se zou ze nog enkele maanden te leven hebben, maar dat werden zeven jaren, tegen alle verwachtingen in. Onze relatie werd heel raar. Elke keer dat ik haar zag, kon de laatste zijn. Je neemt constant afscheid van elkaar. Telkens was ik daar ondersteboven van. Ik schaamde mij dat ik het daar zo moeilijk mee had, maar het is heel menselijk.»

Stijn Devillé in het decor van *Gesprek met de regen*
FOTO Katrijn Van Giel

Is er in onze samenleving minder ruimte voor rouw dan vroeger?

STIJN: «Absoluut. Kijk naar onze arbeidswetgeving: je krijgt vijf dagen vrij als je partner of je kind sterft. Dan moet alles verwerkt zijn. Het wordt ook gemedicaliseerd. Je kan er een pil tegen nemen, terwijl het helemaal niet abnormaal of ziekelijk is. Rouw is een normaal verschijnsel bij evenwichtige mensen zonder problemen. We hebben er geen vat op, ook al willen we dat.»

En het resultaat, verschilt dat ook vormelijk van je vorige werk?

STIJN: «In de trilogie *(Hebzucht, Angst, Hoop, red.)* was de tekst evenmin erg vormelijk, maar in *La Dissection De L’Homme Armé, Groupe Diane* of *Leni&Susan* zocht ik wel een ritmiek en een poëzie. Dat heb ik bewust nagelaten. Nikki en Adam spreken heel gewoon. Af en toe verliest Adam zich in een lyrische beschrijving en een zin die wat fi-orituren heeft, want het blijft een schrijver. *(lacht)*»

BIG BANG

De big bang speelt ook een belangrijke inhoudelijke rol in Gesprek met de regen. Zelf werd je ook wakker geschud door de oerknal, nadat de val van Lena je tot stilstand bracht.

STIJN: «Het artikel dat mij ontroerde ging inderdaad over de oerknal. Daar wou ik wat mee doen. Het gaat over leven en dood, begin en einde, en de oerknal is het allerbeginste begin. De tekst cirkelt daar vaak rond. Een en nul. Leven en dood. Begin en einde. Materie en antimaterie. Onvermijdelijk stoot je op de oerknal en meer religieuze fenomenen. Ook al zit er in de tekst niets religieus, buiten een personage dat Adam heet, en Nikki die blijkbaar Dominique heet. *(lacht)*»

Dit verhaal komt voor de eerste keer erg dichtbij. Had dat invloed op je schrijfproces?

STIJN: «Normaal gezien start ik met heel veel research. Daar distilleer ik dan een verhaal en personages uit. Nu voelde ik mij wat verweesd, want dat was niet nodig. Mijn gebruikelijke kapstokken ontbraken. Je voelt je een stuk onzekerder.»

«Met Pieter Genard en Simone Milsdochter heb ik thuis de

tekst doorgelezen. Zo kon ik horen hoe het klonk. Het zijn twee spelers die heel kritisch durven zijn, en verder niet bij dit project betrokken waren. Ze hadden dus niets te winnen of verliezen.»

«Tegelijkertijd leerde ik heel wat mensen kennen die voor hun werk veel in Singapore of Hongkong verbleven. “*Wij denken dat ons leven tegenwoordig snel gaat,*” zeggen ze. “*Daar gaat het nog tien keer zo snel.*” Het leek mij spanned als een koppel in stilstand daar terecht komt. En het regent daar heel hard, dus konden we die regenprint-technologie gebruiken. Zo gaat niet alleen inhoudelijk het leven heel hard en speelt technologie een grote rol in het verhaal, maar komt het ook vormelijk terug. De puzzel viel in mekaar.»

«Door dat Aziatische decor sluipt de politiek er trouwens toch weer in. Hoe gaat die nieuwe wereld om met persoonlijke problemen? Falen is geen optie in Azië. Gezichtsverlies is het ergste wat je kan overkomen. Singapore is bij uitstek een stad voor winnaars. Maar het is ook een éénpartijstaat waar vijf mensen de plak zwaaien, de doodstraf nog wordt uitgevoerd en stokslagen of caning een courante praktijk zijn. Een dictatuur dus, hoe je het draait of keert. Toch kijken wij ernaar op: de de straten zijn er proper, er is nauwelijks criminaliteit en het loopt er vol *shiny happy people* die goed verdienen. Het ideale decor voor beuzen gebruikt wordt om logo’s van BMW of Mazda te printen.»

Smaakt deze manier van werken naar meer?

STIJN: «In zekere zin is het gemakkelijker. Je hebt die maandenlange research niet nodig. Ik begin meestal te schrijven als ik de context ken en personages en iets van een plot voor ogen heb. Niet teveel plot, want eigenlijk interesseert mij dat niet, hoewel veel mensen dat denken. De plot is voor mij meer een drager voor ideeën dan andersom.»

«Misschien moet ik meer zoals nu werken. Misschien is dat een bevrijding.»

GEGENSTAND

In de voorstelling gaat Tom Van Bauwel, die Adam speelt, letterlijk in gesprek met de regen. Vier meter boven de scène hangt een unieke regenprinter, die van water woorden maakt. Waarom wou je met die technologie werken?

STIJN: «Ik wist dat de technologie bestond, en bijvoorbeeld op beuzen gebruikt wordt om logo’s van BMW of Mazda te printen.»

Fantastische technologie, simpel doch indrukwekkend, en dan gebeur er zoiets banaals mee.»

«Tegelijkertijd leerde ik heel wat mensen kennen die voor hun werk veel in Singapore of Hongkong verbleven. “*Wij denken dat ons leven tegenwoordig snel gaat,*” zeggen ze. “*Daar gaat het nog tien keer zo snel.*” Het leek mij spanned als een koppel in stilstand daar terecht komt. En het regent daar heel hard, dus konden we die regenprint-technologie gebruiken. Zo gaat niet alleen inhoudelijk het leven heel hard en speelt technologie een grote rol in het verhaal, maar komt het ook vormelijk terug. De puzzel viel in mekaar.»

«Door dat Aziatische decor sluipt de politiek er trouwens toch weer in. Hoe gaat die nieuwe wereld om met persoonlijke problemen? Falen is geen optie in Azië. Gezichtsverlies is het ergste wat je kan overkomen. Singapore is bij uitstek een stad voor winnaars. Maar het is ook een éénpartijstaat waar vijf mensen de plak zwaaien, de doodstraf nog wordt uitgevoerd en stokslagen of caning een courante praktijk zijn. Een dictatuur dus, hoe je het draait of keert. Toch kijken wij ernaar op: de de straten zijn er proper, er is nauwelijks criminaliteit en het loopt er vol *shiny happy people* die goed verdienen. Het ideale decor voor beuzen gebruikt wordt om logo’s van BMW of Mazda te printen.»

«Door dat Aziatische decor sluipt de politiek er trouwens toch weer in. Hoe gaat die nieuwe wereld om met persoonlijke problemen? Falen is geen optie in Azië. Gezichtsverlies is het ergste wat je kan overkomen. Singapore is bij uitstek een stad voor winnaars. Maar het is ook een éénpartijstaat waar vijf mensen de plak zwaaien, de doodstraf nog wordt uitgevoerd en stokslagen of caning een courante praktijk zijn. Een dictatuur dus, hoe je het draait of keert. Toch kijken wij ernaar op: de de straten zijn er proper, er is nauwelijks criminaliteit en het loopt er vol *shiny happy people* die goed verdienen. Het ideale decor voor beuzen gebruikt wordt om logo’s van BMW of Mazda te printen.»

De regenprinter is een object, maar wel eentje dat een emotionele functie krijgt. Een persoonlijkheid.

STIJN: «In *Emilia Galotti*, een voorstelling van Lucas Vander-vost bij De Tijd, zat al zo’n object. Het decor was een theatergordijn dat automatisch opende als een speler op- of afging. Op den duur begon dat gordijn een eigen leven te lijden: het opende als het vond

dat een personage moest vertrekken, of weigerde te openen. Die antropomorfisme was grappig, maar ook ontroerend.»

«Tout court vind ik het toncel-rekwisiet een interessant onderzoeksobject. Meestal denken theatermakers daar niet over na en gaan ze er utilitair mee om. Maar als je naar de etymologie van het woord rekwisiet kijkt, zit daar al in dat het noodzakelijk is. In *Leni&Susan* laat ik Susan Sontag filosoferen over het woord object. Een object biedt tegenstand. It objects. Het is niet zomaar een ding. In het Duits zeg je *Gegenstand*, waar ‘tegenstand’ in doorklinkt. Een goed rekwisiet moet in de weg liggen en iets uitlokken.»

Leeft dat antropomorfisme nu meer dan ooit? De post-moderne mens wordt omringd door objecten en communiceert grotendeels via objecten.

STIJN: «Inderdaad. We ont-wikkelen bijvoorbeeld robots die bejaarden moeten vergezellen, zodat ze zich minder eenzaam voelen.»

«Vooral in Oost-Azië gaat men daar ver in. Ook de natuur wordt ingehaald door de technologie. In Singapore staan *supertrees*, want een gewone boom haalt niet genoeg CO2 uit de lucht en is niet goed genoeg. Ze dienen ook als waterbekken en tussen de blaadjes hangen zonnepanelen.»

«Daarom ook de regenprinter. Die stad is zo hoogtechnologisch, dat ze het laatste natuurlijke fenomeen dat overblijft kunnen besturen. In Singapore wil iedereen de eerste, de beste, de snelste, de grootste en de nieuwste zijn. Zij hebben daar zelfs een uniek woord voor: *kiasu*. Oftewel de drang om altijd voorop te lopen en uit te blinken. Zo hebben ze net een nieuwe luchthaven geopend, waar binnen in het gebouw een volledig bos werd aangeplant.»

Ook in het rouwproces speelt technologie een steeds grotere rol. Facebookprofielen worden heuse rouwpagina’s, waar je berichten voor de overledene kan achterlaten.

STIJN: «Absoluut. Facebook is daar oorspronkelijk niet voor gemaakt, maar iedereen kent ondertussen die toepassing, en die is heel zinvol. In de voorstelling speelt dat een belangrijke rol in de relatie tussen de ouders en hun overleden kind.»

Voor de regenprinter werkt Het nieuwstedelijk samen met ingenieurs van het e-Media Research Lab van de KU Leuven. Hoe is dat proces voor hen?

STIJN: «De machine is nog niet klaar. Hopelijk werkt ze over enkele minuten. *(lacht)* Maar als de regenprinter af is, zullen ze zien hoe wij ermee omgaan. Dan komt er creativiteit en poëzie bij kijken. Nu is het al een confrontatie, ook voor onze eigen technici. Hoe maak je een theatervoorstelling? Welke tijdsdruk staat erop? Welke praktische zaken komen erbij kijken?»

Wil je in de toekomst nog vaker theater en wetenschap

met elkaar in contact brengen?

STIJN: «Sommige gezelschappen zijn daarin gespecialiseerd. Heel vaak vind ik de technologische toepassingen heel tof, maar soms ontbreekt het juiste verhaal. Technologie is interessant, maar alleen als er een inhoudelijke reden is. Anders wordt het een gimmick. Dit seizoen heeft Het nieuwstedelijk twee voorstellingen - *Gesprek met de regen* en *First Contact (de voorstelling van Adriaan Van Aken waar een app voor ontwikkeld werd, red.)* - waarin technologie een grote rol speelt en een meerwaarde is.»

GLOCKENSPIEL

Muziek speelt in voorstellingen van Het nieuwstedelijk altijd een grote rol en staat naast de tekst. Kan je omschrijven wat Gerrit Valkenaers en Geert Waegeman tot nu toe componeerden?

STIJN: «De muziek is heel stedelijk, maar er zitten ook Oosterse invloeden in. Gerrit heeft een hele hoop percussie-instrumenten verzameld. Van iets glockenspiel-achtig tot een stuk gamelan. Daarmee heeft hij een nieuwsoortige gamelan gebouwd. Daar voegt hij electronica en een basklarinet aan toe. Geert speelt elektrische gitaar en altviool.»

«Ze staan allebei op scène en spelen live. Acteurs en muzikanten spelen ook samen en luisteren naar elkaar. Voor ons is muziek niet zomaar een sausje op het spel. Al van bij de start van het repetitieproces werken wij rond de muzikanten.»

We doen aan tekstanalyse, en zoeken combinaties met de muziek. Dan pas gaan we de vloer op.»

Het videowerk van Walter Verdin bepaalt ook sterk het scènebeeld. Hoe ben je bij Walter terechtgekomen?

STIJN: «Ik heb voor het eerst met Walter in 2014 samengewerkt, toen we *Leni&Susan* maakten. Zowel het leven van Leni Riefenstahl als dat van Susan Sontag bestaat uit beeldcultuur, maar ik wou niet gewoon hun eigen werk tonen. Ik kende Walter van zijn werk voor Rosas en Guy Cassiers, maar ook van zijn eigen werk als *Sliding Times*, dat hij voor de opening van Museum M maakte. Het was een fijne en inspirerende ontmoeting.»

«In *Gesprek met de regen* brengt Walter de buitenwereld naar binnen. Nikki en Adam zitten in een mentale *huis clos*, maar wonen wel in een stad die aan 200 km/u voorbij raast. LED-schermen kunnen in het straatbeeld heel aanwezig zijn. Alsof ze naar binnen willen beuken. Voor Walter is dat het ideale instrument om mee te werken.»

Tot slot. Waarom moeten twijfelaars alsnog naar Gesprek met de regen kijken?

STIJN: «Omdat het over het leven gaat. Hoe zwaar het ook tegen zit, in de ontmoeting met de ander schuilt de hoop.» ^(sr)

Gesprek met de regen
speelt nog tot 5.06.2018 in OPEK Leuven en blijft ook volgend seizoen op repertoire.